

prostiti ministerstvo, da bi se dovolilo abiturijentkam gimnazije gospé Fišer postopati v historiko-filologičen in fiziko-matematičen fakultet.“ „Tukaj imate odgovor na vse brezvestne čenče o težavi, nepremagljivosti, o škodi za zdravje i. t. klasične sisteme. Učence klasične gimnazije gospé Fišer iz vseh klassov se z zamečateljno velikim uspehom učé, in vendar so, slava Bogu, popolnoma zdrave, o čemur pričajo njihova cveteča lica.“

Kakor vidite, „Moskovske Vedom.“ se jako potegujejo za „klasične ženske gimnazije“ in one imajo izmed vseh ruskih časopisov največi vpliv na vlado in na narod.

Pisma iz Ogerske.

IV.

Z gorečim rodoljubjem, z vernim zaupanjem v svojo moč, z neomahljivo eneržijo, z neprestanim delovanjem in neumornim možatim nastojevanjem za svoje pravice, so si azijski Madjari med evropskimi narodi veliko znamenitost priborili. Omenim pa teh kreposti, da se jih od sovražnikov učimo, ter po takošnih krepostih tudi mi dosežemo, kar so oni dosegli. Vendar Madjari še daleko niso došli do svojega zaželenega cilja; toraj, kakor če bi se bali, da bi k njemu ali nikoli ne, ali ne v pravem času došli, se gonijo zdaj v divjem tiru in diru proti njemu, ne gledé na brezbrojne zapreke in ovire; o slepi strasti ne vidijo več pravih poti ali jih kot „predolge“ zapuščajo ter rekel bi, jašejo kakor drzni jahači brezobzirno preko globin in višin, kjer jim gotova poguba preti, da celó propadejo in za vselej zaostanejo. Brutalno nasilstvo, s katerim Madjari brž ko brž vse prebivalstvo, katero je zdaj v njihovi oblasti, pomadjariti hočejo ter slepo, najstrastnejše in najhudoobnejše sovraštvo, katero oni proti slovanstvu gojijo, je brez dvombe eden njihovih največih političnih pregreškov, o katerem sedaj obširneje govoriti nameravam.

Ideje se po nasilstvu nikoli vničiti ne morejo; nasprotno, njihova intenzivnost ali notranja moč raste v tej razmeri, po kateri se nasiljujejo. Ideja narodnosti zavzema človeka kakor versko prepričanje ali čutenje, ker je naravna, prirojena. Ko se je kristijanstvo s slabih in malehniških početkov med mogočnim rimsko-grškim poganstvom širiti počelo, je svojo največo moč od dne do dne po nasilstvu, s katerim se je preganjalo in zatiralo, zadobivalo, tako da je na konec vkljub vsem zaprekam slavno zmagalo. V narodni ideji, v narodni zavesti, so ravno takošne razmere, in prav čudno je, sicer pa psihologično razumljivo, da Madjari tega po svoji lastni skušnji razumiti nočejo.

Narodna zavest med nemadjarškimi narodi na Ogerskem živi, ter bolj ko jo Madjari oslabiti in vničiti poskušajo, bolj ona moč zadobiva in bolj raste. Ves uspeh, katerega so Madjari v tem obziru do sedaj dosegli, je le na videz ter bode še na veliko škodo. Zdaj se sicer Madjari vsakaterih renegatov, ki k vse zveličavnemu madjarstvu pristopajo, veselijo, ker res ti ljudje madjarstvo po najbolj vzdržujejo in povišujejo, vendar renegatstvo je zloba, toraj bode tudi še najlepši renegatski cvet Madjarom le zloben sad prinašal.

Ljudje in zarod te vrste nimajo družega značaja nego nesramno neznačajnost, nič jim ni svetega, vse jim je za osebne strasti in slasti na prodaj, kar uže sedanjí dogodki in brezkončni škandali na Ogerskem pričajo. Madjarom preti največa nevarnost od strani slavjanstva, zato pa Madjari tudi ničesar toliko ne sovražijo kakor slavjanstvo; imaginaren panslavizem jim je največi strah, pred njim trepetajo noč in dan, ter se z neprestanim krikom proti njemu ohrabrujejo, kakor otroci ali bojazljivi ljudje na samotnem potovanji v temni noči

proti vidnim in nevidnim pošastim. Njim toraj ni lepše zasluge nego slovanstvu ali temu grozovitemu panslavizmu, na vsakateri mogoči način škodovati in protiviti.

Madjari in tudi nekateri drugi ljudje uže mislijo, da so ubogi, pohlevni, krotki, mehkužni Slovaki uže v madjarstvu zatonuli ter si več svoje narodnosti rešiti ne morejo; vendar kdor tako misli, se zeló moti: slovaški narod se dá ponižati, se dá teptati, pa ne streti; on je zdrav, gibek, pripogljiv, pa zato ne krhek, nezlomljiv: sedajno nasilstvo vdeluje mu novo jekleno moč in pride doba, ko se zopet vzdigne nestrt, neskvarjen in čil na začudenje in strah svojim sedanjim tlačiteljem. Nič Madjarom ne pomaga, da zdaj slovaški narodnosti vsakatero javnost zabranjujejo, da slovaške šole zapirajo, slovaške rodoljube preganjajo in kaznujejo; nič ne bode Madjarom koristilo, da nobenega slovaškega zastopnika v državni zbor ne pripuščajo, da ne samo odraslo mladež slovaško z vso silo in zvijačo na madjarstvo prevračujejo, temoč tudi uboge pa krepke slovaške otročice po slovaških gorah zbirajo ter jih v celih tropah doli na madjarske ravnine pošiljajo, da bi tam gnjilo in neplodno madjarsko kri namestovali ter se za novo madjarsko plodenje rabili.*)

Narodna zavest še živi med Slovaki ter se marljivo in neutrudljivo goji in krepi, a ker se javno ne sme, ker javna društva niso dopuščena, goji in širi se na skrivnem, po tajnih društvih, tiho brez vsega hrusa in truša. Stare in nove skušnje pa učijo, da je skrivno delovanje silnejše, navdušenejše, nego odkrito, da so tajna društva vselej nevarnejša nego javna, da se človek tega, kar mu je po krivici prepovedano, vedno bolj zanima, nego bi se, ako bi mu bilo dopuščeno. Brate Slovake prosim odpuščenja, če grešim, da njihove zaupane mi tajnosti Slovincem povem, posebno ako Vam poročam, da se bratovščine za povzdigo narodne zavesti in narodne prosvete snovajo in širijo povsodi med Slovaki, a to brez ikakošnih pisanih štatutov in imenikov dotičnih udov. Tu velja samo ustmena možbeseda: na ustmeno možbesedo se udje nabirajo in na ustmeno možbesedo vsakateri društvenik po svojih močéh in po svojih okoliščinah in razmerah za društvene svrhe dela in sicer prav po nauku, da kar desnica dobrega stori, še levica vedeti ne sme: v svojem srcu nosi blaženo čutenje dobrih del in noben madjarski vohún ga motiti ali vznemirjati ne more.

Slovaki so sedaj, ker se jim je politika celó zabranila, z vso močjo literarno polje obdelovati začeli, kar je v zadanih razmerah gotovo najpametnejše; narod, katerega sini so Šafariki, Kolari še sme v slavjanski slovstvenosti mnogo slave upati, vrh tega pa je ta slovstvena narodna prosveta najboljša priprava in podlaga za njihov bodoči javni politični boj, kateri menda je že blize, nego se misli. O slovstvenem delovanji ter v obče o slovstvu slovaškem Vam nameravam ob drugi priliki obširneje pisati, tukaj še samo omenim, da je vredno, da je potrebno, da se mi Slovenci za Slovake zanimamo ter njihovo slovstvenost spoznavamo, saj Slovaki nas Jugoslovane s severnimi brati vežejo.

V Budapešti 18. februarija.

Dr. Ahasverus.

*) Nježno, krasno in zanimivo opisuje to madjarsko ravnanje znameniti pesnik slovaški Vajansky v pesni „Herodes“, katera je natisnena v zbirki njegovih pesni, ki je lansko leto v Turč. sv. Martinu pod naslovom „Tatry a more“ izdana bila. Vajansky je literarno ime Svetozara Hurbana sina znamenitega literata in rodoljuba slovaškega; njegove pesni „Tatry a more“ so lepe, polne pravega pesniškega duha ter zanimive, da se morejo Slovincem dobro priporočati.

Pis.